PROJEKT REALIZACJI POMNIKA ADAMA MICKIEWICZA

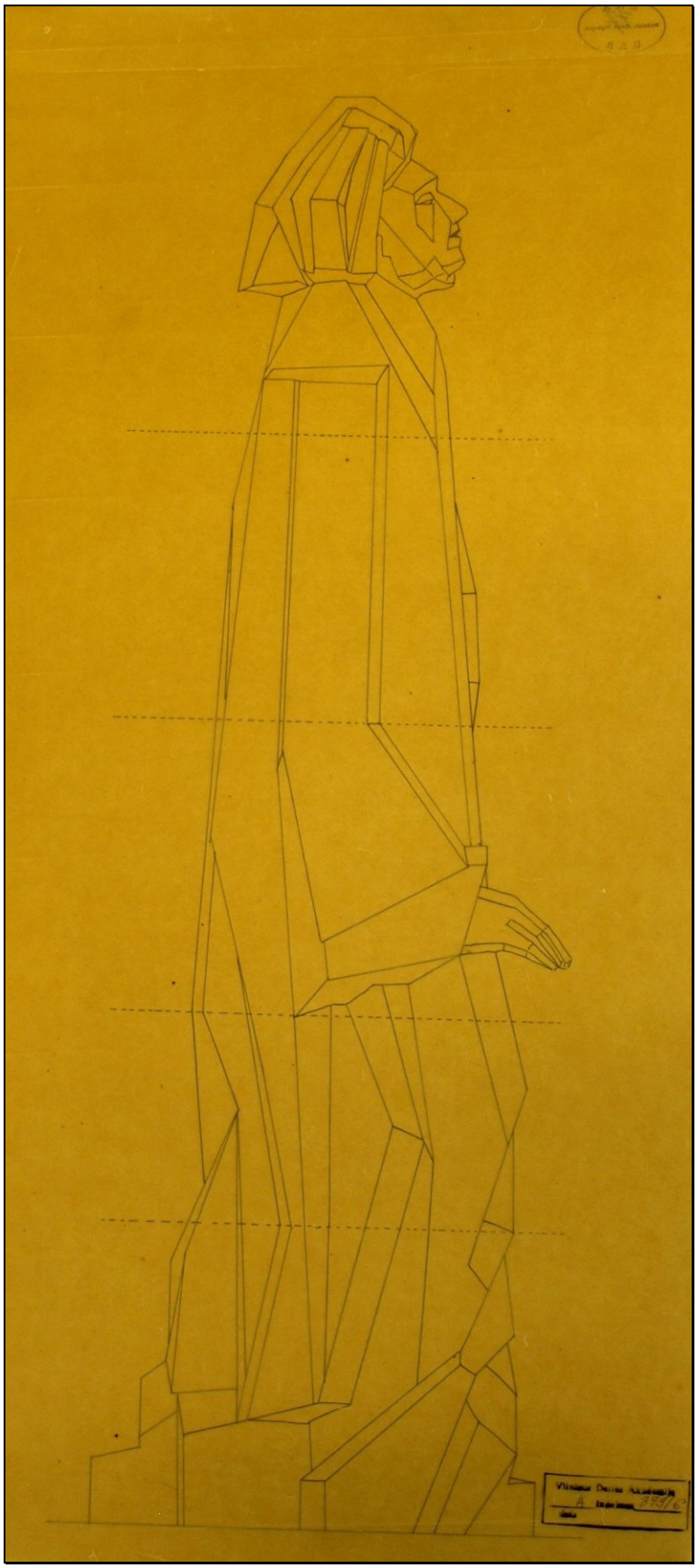

PROJEKT REALIZACJI WE WROCŁAWIU POMNIKA ADAMA MICKIEWICZA AUTORSTWA ZBIGNIEWA PRONASZKI

31 października 1924 r. odsłonięto w Wilnie makietę (w skali 1:1) pomnika Adama Mickiewicza autorstwa znanego przedwojennego artysty polskiego Zbigniewa Pronaszki. W ostatecznej wersji drewniany model miał być wykonany z żelbetonu. Niestety do wybuchu II wojny światowej nie udało się wykonać ostatecznej wersji pomnika, a co więcej w maju 1939 roku, podczas nawałnicy przechodzącej nad Wilnem, w model pomnika uderzył piorun niszcząc go doszczętnie.

Ze względu na to, że dzisiaj wspomniane dzieło jest uznawane za jedno z najwybitniejszych osiągnięć w dziedzinie rzeźby okresu międzywojennego, postanowiono dokonać ostatecznej realizacji wileńskiego projektu we Wrocławiu. Liczący 12,25 m wysokości betonowy monument chcemy ustawić na terenie Parku Szczytnickiego we Wrocławiu (u zbiegu ulic Adama Mickiewicza i Mikołaja Kopernika) jako dzieło korespondujące z istniejącym już tam, pochodzącym z czasów niemieckich, kompleksem Hali Ludowej (Hala Stulecia) i Pawilonu Czterech Kopuł. Oba projekty dzieli niecałe 10 lat różnicy, co do pomysłu ich realizacji, a łączy idea wykorzystania betonu do wykonania dzieł o charakterze artystycznym.

Pomysł wykonania „wileńskiego" pomnika we Wrocławiu nawiązuje do realizowanego sukcesywnie pomysłu łączenia pamięci o kresowym pochodzeniu części mieszkańców miasta i regionu (47% mieszkańców Dolnego Śląska ma związki z Kresami). We wrocławskim rynku stoi już od lat, sprowadzony ze Lwowa oryginalny pomnik Aleksandra Fredry. W pobliżu Panoramy Racławickiej, także sprowadzonej ze Lwowa, stoi z kolei pomnik Juliusza Słowackiego wzorowany na pomniku znajdującym się w Krzemieńcu na Wołyniu.

Pomnik Mickiewicza będzie więc kolejnym obiektem, wskazującym na kresowe korzenie (tym razem z Wileńszczyzny) części mieszkańców miasta.

Artystą rzeźbiarzem, który zgodził się wykonać w oparciu o zachowaną dokumentację pomnik autorstwa Zbigniewa Pronaszki, jest prof. Zbigniew Makarewicz z wrocławskiej Akademii Sztuk Pięknych (uczeń Xawerego Dunikowskiego). W wypadku tego artysty ważne jest także to, że urodził się on w Wilnie, czyli wileński projekt pomnika będzie realizował człowiek związany od lat z Wrocławiem, ale urodzony w Wilnie.

W przyszłym roku, kiedy mamy nadzieję zrealizować nasz projekt upływa 220 lat od momentu urodzin Adama Mickiewicza (24 XII 1798). Wtedy mija także 60 lat od momentu śmierci Zbigniewa Pronaszki (8 II 1958), autora projektu. Z kolei w bieżącym roku kiedy inicjujemy budowę pomnika, mija równo sto lat od pierwszej znaczącej manifestacji polskiej awangardy, której wybitnym przedstawicielem był Zbigniew Pronaszko. Jego pomnik Mickiewicza był natomiast jedną z pierwszych na świecie realizacji w przestrzeni publicznej dzieła o charakterze awangardowym.

Powiązania Adama Mickiewicza z Wrocławiem, mimo że osobiście nigdy tu nie był, są znaczące. Po pierwsze tutaj jest przechowywany rękopis „Pana Tadeusza". Sam Mickiewicz natomiast tłumaczył utwory wrocławianina Angelusa Silesiusa (Johannesa Schefflera), patronującego dzisiaj Wrocławskiej nagrodzie Poetyckiej „Silesius".

Beton jako materiał, z którego ma być wykonany pomnik zastosowano do wykonania we Wrocławiu rzeźby „Krzesło" projektu Tadeusza Kantora, który to projekt też jest realizacją pomysłu z lat wcześniejszych (1970), wykonaną dopiero w roku 2011.

OPINIE O AUTORZE POMNIKA I JEGO DZIELE

„(...) Xawery Dunikowski, sam wybitny rzeźbiarz i autor wielu pomników, uważał, że rzeźba Pronaszki stanowiła jeden z najwybitniejszych pomników Mickiewicza, jaki kiedykolwiek stworzono”.

źródło: Józef Poklewski, *O guście artystycznym w międzywojennym Wilnie* [w:] *Rozważania o smaku artystycznym*, red. J. Poklewski, T. F. Rosset, Toruń 2002, s. 258

„(...) Prezentowany jest też projekt pomnika Adama Mickiewicza dla Wilna, uznawany za jedną z najważniejszych prac pomnikowych dwudziestolecia międzywojennego”.

źródło: *Kraków. Wystawa Zbigniewa Pronaszki w Muzeum Narodowym* [w:] ENCYKLOPEDIA TEATRU POLSKIEGO [on-line] http://www.encyklopediateatru.pl/artykuly/50073/krakow-wystawa-zbigniewa-pronaszki-w-muzeum-narodowym

„Prace Zbigniewa Pronaszki z lat 1917—1922 były kontynuacją znanych nam już kubistycznych doświadczeń z 1912 r. W geometryzacji modela artysta nigdy jednak nie przekroczył wczesnej fazy kubizmu analitycznego. W kilkakrotnie powtarzanym temacie aktu (jedna z wersji figurowała na okładce katalogu I Wystawy Ekspresjonistów Polskich) Pronaszko ograniczył się do podkreślenia tylko najistotniejszych cech modela. Konstrukcja takich oto prac: Portret architekta Wasilkowskiego (1919), Krajobraz ze Strzyżowa (1921), Nauka (1921) bliższa jest późnym pracom Cezanne'a niż wczesnokubistycznym Braque'a lub Picassa. Geometria nie służy tu „rozbiciu” bryły, lecz budowie perspektywicznych planów. Następne malarskie prace Pronaszki były już odchodzeniem od widzenia kubistycznego.

Wpływy kubizmu występowały również w jego rzeźbach. Ujawnione klarownie w omówionym wcześniej projekcie ołtarza dla kościoła Misjonarzy w Krakowie nasiliły się jeszcze, podobnie zresztą jak w jego malarstwie, po 1917 r. Geometryzując bryłę Pronaszko unikał jednak skrajnie kubistycznej kanciastości, łagodząc jej kontrasty łukowatymi zaokrągleniami, jak w malarskiej i rzeźbiarskiej wersji Aktu (1917), rzeźbie Muza (1917). W rzeźbach jego nie wyczuwamy również futurystycznej agresywności ruchu, lecz klasyczny spokój i skupienie. Wymienić tu należy Pietę i Sybillę (1918); ta ostatnia przypomina nieco rzeźby Aleksandra Archipenki.

Najwybitniejszym dziełem rzeźbiarskim Pronaszki i ***jednym z najlepszych w rzeźbie polskiej 1. poł XX w.*** *był Pomnik Adama Mickiewicza w Wilnie (1924). Dziś nie istniejący, był wykonany tylko jako drewniana makieta. Monumentalną dwunastometrową bryłę (miała być wykonana w betonie) Pronaszko uplastycznił geometrią kubistycznych uskoków podporządkowanych architektonice pionów. Syntetyczna forma głowy utrwalała ponadczasowe zamyślenie poety a całość uderzała monumentalizmem i spokojem.* ***Było to jedno z najwybitniejszych dzieł formistycznych”.***

źródło: Andrzej K. Olszewski, *Dzieje sztuki polskiej 1890-1980*, Warszawa 1988, s. 30

Pomnik Mickiewicza Rekonstrukcja rzeźby Zbigniewa Pronaszki
Spotkanie 7.III.2017, Urząd Miejski Wrocławia godz. 11:00 - 12:10
Zbigniew Magdziarz, Aleksander Srebrakowski, Krzysztof Gajewski, Zbigniew Makarewicz

Uczestnicy spotkania zadeklarowali wolę działania na rzecz przeprowadzenia ostatecznej realizacji (rekonstrukcji) rzeźby Zbigniewa Pronaszki będącej Pomnikiem Adama Mickiewicza ustawionej swego czasu w Wilnie w formie drewnianego modelu figury poety w skali 1:1 do realizacji w betonie. Rzeźba została zniszczona przez uderzenie pioruna w 1939 roku.

A. Uczestnicy spotkania omówili motywacje istotne dla inicjatywy dra Aleksandra Srebrakowskiego - rekonstrukcji rzeźby i ustawienia jej we Wrocławiu w planowanej przez rzeźbiarza formie, skali i materiale.

1. Wrocław nie ma pomnika Wieszcza - Adama Mickiewicza.
2. Ulica Adama Mickiewicza przebiega w znacznej części w obszarze parku Szczytnickiego w bliskim sąsiedztwie terenów wystawowych w kompleksie Hali Maxa Berga (d. Hala Ludowa, obecnie używa się nazwy Hala Stulecia).
3. Hala Stulecia, w oryginale "Jahrhunderthalle" upamiętniała, w zamierzeniech jej budowniczych, zwycięską dla koalicji antynapoleońskiej bitwę pod Lipskiem z 1813 roku i ważny dla tradycji niemieckich państw manifest króla Prus "Do moich ludów".
4. We wskazanym obszarze zachowano, lub zrekonstruowano niektóre elementy upamiętniające postaci ważne dla historii i kultury niemieckiej.
5. Natomiast elementem ważnym symbolicznie i artystycznie jest "Iglica" stalowa konstrukcja - największa na świecie (l00m wysokości) modernistyczna rzeźba autorstwa Stanisława Hempla ustawiona z okazji Wystawy Ziem Odzyskanych przed Halą w 1948 roku.
6. Kolejnym zaznaczeniem nowej polskiej historii na tym miejscu w tym mieście i na tych Ziemiach są eksponowane kamienne kopie rzeźb reliefowych autorstwa Xawerego Dunikowskiego przeznaczonych dla Pomnika Czynu Powstańczego na Górze Św. Anny, których gipsowe modele eksponowano w czasie Wystawy Ziem Odzyskanych, wraz z „Głową robotnika” tegoż autora (obecnie odlew w brązie eksponowany przed gmachem Akademii Sztuk Pięknych we Wrocławiu, której profesorem był X. Dunikowski)
7. Autorami Pomnika Czynu Powstańczego byli rzeźbiarz Xawery Dunikowski i architekt Andrzej Józef Frydecki, profesor Politechniki Wrocławskiej
8. Skutkiem dramatycznej historii Państwa i Narodu Polskiego, z ziem Rzeczypospolitej, zagarniętych przez Związek Socjalistycznych Republik Radzieckich, przeniesiono ze Lwowa do Wrocławia Zakład Narodowy im. Ossolińskich, pomnik Aleksandra Fredry, Panoramę Racławicką. Przeniesiono także ocalałe grupy uczonych z Uniwersytetu Jana Kazimierza i Politechniki Lwowskiej, a także do Wrocławia trafili niektórzy naukowcy z Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie. We Wrocławiu i na Dolnym Śląsku znalazły się tysiące przymusowych przesiedleńców – dawnych mieszkańców t.zw. Kresów Wschodnich. Wraz z nimi trafiły do naszego miasta takie pamiątki jak czczone w ich kościołach i cerkwiach obrazy umieszczane teraz w kościołach wrocławskich, i tak n.p. cześć Najświętszej Marii Panny w Obrazie Ostrobramskim

oddają Wilnianie w kopii eksponowanej w kościele św. Józefa. We Wrocławiu wreszcie utworzono Muzeum Poematu „Pan Tadeusz” Adama Mickiewicza.

9. Adam Mickiewicz nie odwiedził Wrocławia, tak jak uczyniło to wielu innych ważnych twórców nauki i kultury europejskiej (n.p. Juliusz Słowacki, Mikołaj Kopernik), stąd łatwiej było uhonorować pamięć Juliusza Słowackiego i innych tu, chociażby chwilowo, obecnych. Zrządzeniem Opatrzności jednak Mickiewicz jest obecny poprzez wielbicieli jego dzieł i jego myśli, a ponadto przez uczestników tej samej tradycji Wielkiego Księstwa Litewskiego i całej Rzeczypospolitej Obojga Narodów - Polaków, Ukraińców, Białorusinów, Litwinów, Ormian, Żydów, Tatarów i Karaimów.
10. Przyjmujemy dzisiaj jako naturalne przypominanie o wybitnych przedstawicielach wspomnianej tradycji, nadając nazwy ulic Józefa Piłsudskiego i Tadeusza Kościuszki. Działa we Wrocławiu III Liceum Ogólnokształcące im. Adama Mickiewicza, Wyższa Szkoła Oficerska im. Tadeusza Kościuszki, ale, jak wyznał Juliusz Słowacki - wszyscyśmy z Niego - z Adama Mickiewicza.
11. Pomnik Adama Mickiewicza - europejskiego intelektualisty, we Francji wykładowcy literatur słowiańskich i redaktora "La Tribune des Peuples", uhonorowanego pomnikiem w Paryżu, tłumacza wielu dzieł literatury europejskiej na język polski, twórcy Legionu Polskiego we Włoszech i w Turcji, a jednocześnie uznawanego za poetę ważnego w tradycji kultury białoruskiej i litewskiej - może być jednym z symbolicznych punktów odniesienia dla tradycji wrocławskiego Nowego Miasta powstającego po 1945 roku jako miasto polskie i jednocześnie europejskie, łączące swoją kulturę z inspiracjami dziedzictwem całej Europy, ale też oddziałującego istotnie na nowe idee artystyczne naszego kontynentu.
12. Twórczość poetycka, naukowa i publicystyka Mickiewicza w znacznym stopniu ukształtowała nowoczesny język polski (na bazie polszczyzny Wielkiego Księstwa Litewskiego) i polską tożsamość jako wspólnotę etyczną.
13. Pomnik Adama Mickiewicza autorstwa Zbigniewa Pronaszki – kubistyczna interpretacja postaci wieszcza budził sprzeczne opinie, a to dlatego, że był pierwszym w historii wprowadzeniem takiej, awangardowej ówcześnie stylistyki do dzieła pomnikowego w przestrzeni publicznej. Pronaszko zastosował w tym dziele rozwiązanie ustawienia figury bez cokołu, analogiczne do pomnika „Mieszczan z Calais” autorstwa Augusta Rodina. Wskazał jako materiał realizacyjny beton, co było także w tamtym czasie (lata dwudzieste XX wieku) zamierzeniem pionierskim. W tym też był Pronaszko jednym z pionierów rzeźby nowoczesnej, obok Dunikowskiego i Zamoyskiego, w skali światowej. Był jednym z uczestników pierwszych wystaw awangardy plastycznej w Polsce (Kraków 1917).
14. Rekonstrukcja pomnika Adama Mickiewicza autorstwa Zbigniewa Pronaszki ma zatem liczne odniesienia do bogatej tradycji polskiej twórczości artystycznej w kontekście całokształtu europejskiej, a także szeroko rozumianej zachodniej kultury. Będzie też szczególnym dopełnieniem roli Wrocławia jako jednej z Europejskich Stolic Kultury.
15. Wykonanie pomnika w technologii betonu zgodne z zamierzeniem autora rzeźby wpisuje się w tradycję stosowania tego tworzywa w architekturze i rzeźbie modernistycznej Wrocławia od początków XX w.: Hala Stulecia i inne budowle wrocławskiego „białego modernizmu”, a także dzieła rzeźbiarskie jak np. Pomnik Mikołaja Kopernika autorstwa Leona Podsiadłego, Pomnik Wojska Polskiego

autorstwa prof. Lucji Skomorowskiej-Wilimowskiej, „Krzesło” autorstwa Tadeusza Kantora i inne dzieła.

B. Omówiono wstępnie koncepcje lokalizacji pomnika wskazując na następujące miejsca:

1. Park Szczytnicki w sąsiedztwie Hali Stulecia.
2. Na nabrzeżu Odry pomiędzy Mostem Pokoju i Mostem Grunwaldzkim w sąsiedztwie gmachu Biblioteki Uniwersyteckiej.

C. Postanowiono poinformować o inicjatywie budowy Pomnika Adama Mickiewicza:

1. Dyrektora Zakładu Narodowego im. Ossolińskich prof. Adolfa Juzwenkę.
2. Rektorów Uczelni Wyższych we Wrocławiu
3. Dyrektora Muzeum Architektury dra Jerzego Ilkosza.
4. Dyrektora Muzeum Narodowego we Wrocławiu dra Piotra Oszczanowskiego.
5. Dyrektora Instytutu Historii Sztuki Uniwersytetu Wrocławskiego prof. Waldemara Okonia.

Zasięgnąć opinii:
- dra Andrzeja Kostołowskiego - b. Dyrektora Muzeum Adama Mickiewicza w Śmiełowie,
- dra Broninsława Szubzdy z laboratorium KGHM w Lubinie (nowe technologii betonu.

Wrocław 7 marzec 2017. Notatkę sporządził: Zbigniew Makarewicz

Lista członków w dniu 4 lipca 2019 roku to:

Maciej Dębski
Krzysztof Gajewski
Grzegorz Hryciuk
Jerzy Ilkosz
Adolf Juzwenko
Marek Kotowski
Michał Kwilecki
Zbigniew Magdziarz
Zbigniew Makarewicz
Jan Miodek
Rafał Nowakowski
Aleksander Srebrakowski
Grzegorz Strauchold

* autorem załączonych fotografii jest pan Jan Bułhak z Wilna,
** autorem szkicu jest pan Maciej Borys Dębski z Wrocławia.

IZBA ARCHITEKTÓW
RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

DOLNOŚLĄSKA OKRĘGOWA IZBA ARCHITEKTÓW
RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Wrocław, dnia 06.09.2018 r.

L.dz. 1191/DSOIA/2018

dr Aleksander Srebrakowski
Prezes Społecznego Komitetu
Budowy Pomnika Adama Mickiewicza

Dolnośląska Okręgowa Izba Architektów RP bardzo dziękuje za zaproszenie do uczestnictwa w działaniach mających na celu realizację pomnika Adama Mickiewicza i jednocześnie deklarujemy poparcie i chęć udziału w w/w projekcie.

Z poważaniem

arch. Anna Kościuk
Przewodnicząca Rady DSOIA RP

51-627 Wrocław, ul.Wróblewskiego 18, Tel.071/344 33 69, 071/3423369, E-mail: dolnoslaska@izbaarchitektow.pl,
NIP: 897-16-69-359, Regon: 017466395 Konto: PKO BP SA I O/W-w nr 15 1020 5226 0000 6402 0227 7366

Komisja Rady Miejskiej

rada miejska wrocławia

Pan
Aleksander Srebrakowski
srebrakowski@gmail.com

Wrocław, 12 września 2018

BRM-DPP.0014.9.39.2018.MG

Dotyczy: Opinia na temat budowy pomnika Adama Mickiewicza przy parku Szczytnickim

Komisja Kultury i Nauki w pełni popiera starania Społecznego Komitetu Budowy Pomnika Adama Mickiewicza zmierzające do wzniesienia monumentu we Wrocławiu.

Godne uczczenie we Wrocławiu wielkiego polskiego poety ma pełne uzasadnienie. W naszym mieście znajduje się Muzeum Pana Tadeusza, w którym przechowywany jest rękopis narodowej epopei. Wieszcz tłumaczył także utwory Angelusa Silesiusa, którego imienia Nagroda Poetycka przyznawana jest we Wrocławiu.

Autorem projektu pomnika jest wybitny polski malarz i rzeźbiarz Zbigniew Pronaszko. Zdaniem Komisji dzieło Pronaszki, którego makieta stała przed wojną w Wilnie, powinno być zrealizowane w naszym Mieście.

Z wyrazami szacunku,

Jerzy Władysław Skoczylas
Przewodniczący Komisji Kultury i Nauki

Do wiadomości:
1. aa

Komisja Kultury i Nauki
Sukiennice 9; 50-107 Wrocław
tel. +48 717 77 81 17
fax +48 717 77 87 09
brm@um.wroc.pl
www.wroclaw.pl

Departament Architektury i Rozwoju
urząd miejski wrocławia

WAB-AA.7021.1656.2018
nr. kanc. 42570/2018

Wrocław, 4 grudnia 2018r.

SPOŁECZNY KOMITET
BUDOWY POMNIKA ADAMA MICKIEWICZA

ul. Bobrza 36/21, 54-220 Wrocław

Szanowni Państwo,

w odpowiedzi na wniosek z dnia 15 listopada br. w sprawie ustalenia lokalizacji dla zamierzenia jakim jest wzniesienie pomnika Adama Mickiewicza we Wrocławiu, przyjmuję do wiadomości fakt akceptacji przez Państwa jednego z trzech miejsc zaproponowanych przez Biuro Rozwoju Wrocławia, dla wymienionego przedsięwzięcia. Podkreślam jednak, że nie jest to równoznaczne z zapewnieniem o udostępnieniu nieruchomości ze strony właściciela.

Dla terenu zieleni obok skweru Steinmetza (działka 7,2 a także sąsiednie 7/3, 7/4, AM -1, obręb Sępolno) zapisy obowiązującego miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego Uchwały nr XX/ 1672/ 04 Rady Miejskiej Wrocławia z dnia 19 lutego 2004r. , w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego w rejonie Parku Szczytnickiego i Ogrodu Zoologicznego we Wrocławiu nie stoją w sprzeczności z zamierzeniem.

Natomiast cały teren Parku Szczytnickiego zawierający się pomiędzy Starą Odrą, ul. Różyckiego, ul. Paderewskiego, ul. 8 maja, ul. Dembowskiego, ul. Kopernika oraz ul. Wróblewskiego jest obszarem w rejestrze zabytków Wrocławia, na co zwracam szczególną uwagę.

Przypominam również o obowiązującej od 2010 r. tzw. Uchwale pomnikowej (Uchwała Nr XLIX/1438/10 z dnia 22 kwietnia 2010r.), która dokładnie określa wymagania jakie musicie Państwo spełnić w celu realizacji formy pomnikowej na terenie Wrocławia.

Z poważaniem,

DYREKTOR DEPARTAMENTU
Jacek Barski

Otrzymują:
1. adresat
2. a/a

Wydział Architektury i Budownictwa
pl. Nowy Targ 1/8; 50-141 Wrocław
tel. TCOM +48 71 777 77 77
fax +48 71 777 71 18
wab@um.wroc.pl
www.wroclaw.pl

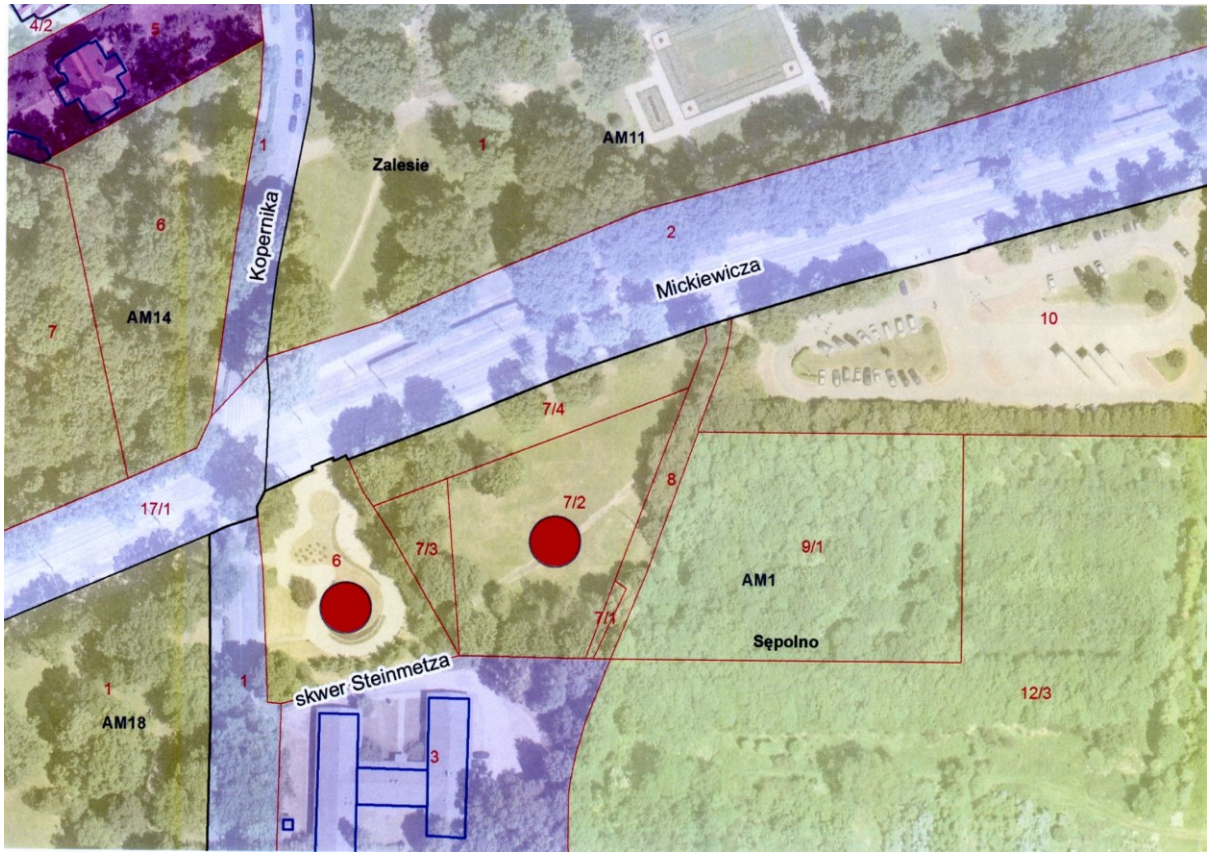
4/2
5
1
Zalesie
1
AM11
6
Kopernika
2
Mickiewicza
7
AM14
10
7/4
17/1
8
7/2
7/3
6
9/1
AM1
7/1
Sępolno
1
1
skwer Steinmetza
12/3
AM18
3

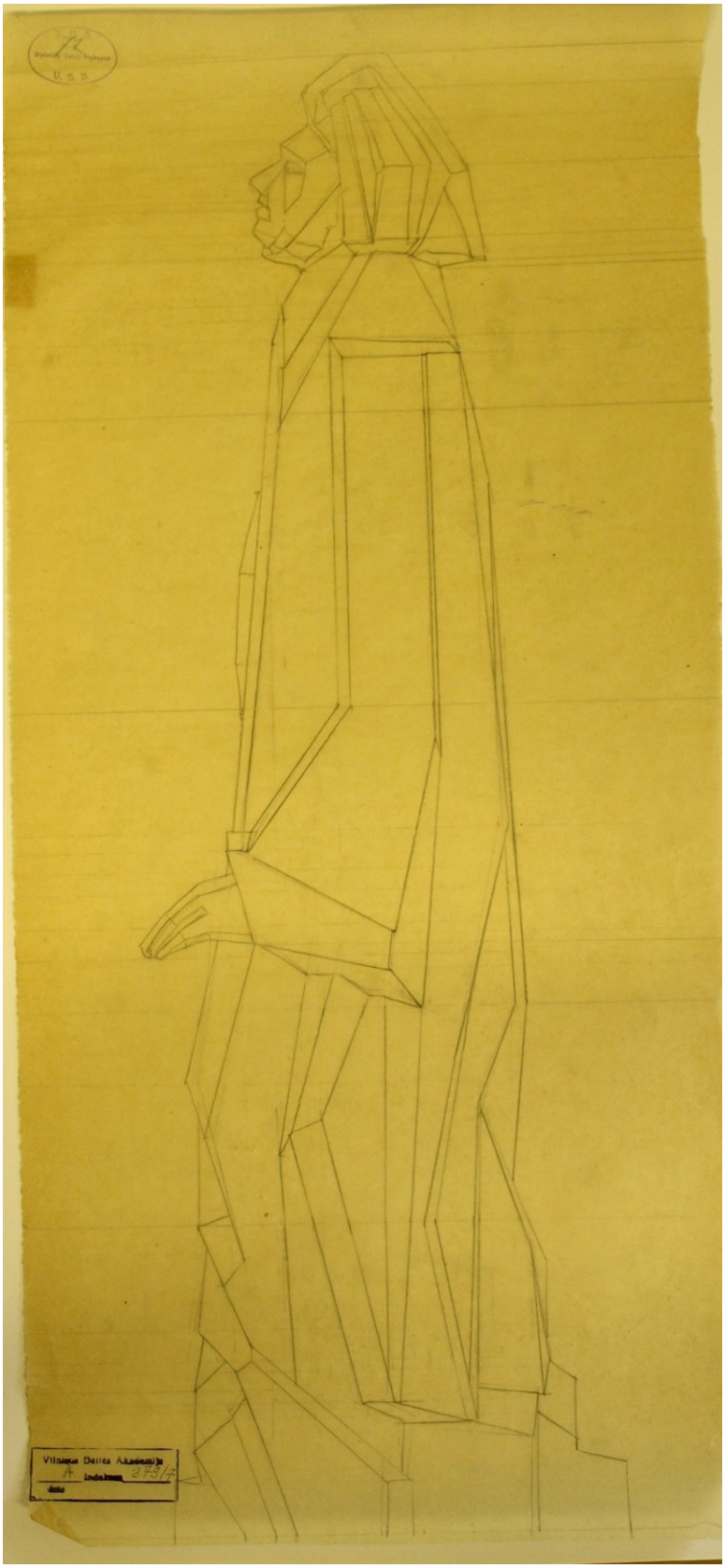

DZIĘKUJEMY ZA UWAGĘ i PROSIMY O WSPARCIE